De Levende Natuur 88 (5):211-212 (1987)

J. van Osch RIN

Rietganzen en enkele Kolganzen.
Bean geese and a few White-fronted geese.

Wilde ganzen in Noordrijn-Westfalen, BRD

J. H. Mooij

Het Duitse deel van de Nederrijn, gelegen in de Westduitse deelstaat Noordrijn-Westfalen, is vanouds al een wintergebied voor wilde ganzen. Oude namen van boerderijen en percelen als Gänseward, Gansward, Gänsekuhl en Gänsespeck wijzen in deze richting. De negentiende-eeuwse literatuur (Hartert, 1887) spreekt van Riet- *(Anser fabalis)* en Grauwe ganzen *(A. anser),* die hier in klein aantal voorkomen. Aan het begin van de twintigste eeuw werd geschreven (Le Roi, 1906; Le Roi & Geyr von Schweppenburg, 1912) dat de 'Saatgans' ofwel Toendrarietgans *(A. f. rossicus)* als regelmatige doortrekker en wintergast, de Grauwe gans als regelmatige doortrekker, de Rotgans *(Branta bernicla)* als zeldzame, de Kolgans *(A. albifrons),* Brandgans *(B. leucopsis)* en Dwerggans *(A. erythropus)* als zeer zeldzame en Kleine rietgans *(A. brachyrhynchus)* en Sneeuwgans *(A. caerulescens)* als uiterst zeldzame wintergast aan de Duitse Nederrijn werden waargenomen, terwijl het voorkomen van de 'Ackergans' ofwel Taigarietgans *(A. f. fabalis)* onzeker was.

Pas sinds het begin van de jaren zestig worden de wilde ganzen aan de Duitse Nederrijn geteld en zijn betrouwbare gegevens over de aantallen overwinterende ganzen bekend. Deze tellingen tonen een sterke toename bij de Riet- en Kolgans, de hier tegenwoordig voorkomende soorten (Mooij, 1984).

Het winter-maximum bij de Rietganzen liep tussen 1960 en 1975 op van ongeveer 2000 tot ruim 10.000 (Van den Bergh, 1978). Daarna versnelde zich deze ontwikkeling tot in de winter van 1980/81, bij een maximum-aantal van 60.000-70.000 overwinterende Rietganzen, een voor de laatste jaren ongeveer gelijkblijvend niveau werd bereikt (vgl. ook Ebbinge et al., 1987). De Kolgans verscheen pas rond 1960 jaarlijks in kleine groepen in dit gebied. Het aantal nam langzaam toe tot in de winter van 1979/80 ten tijde van het wintermaximum 20.000-30.000 Kolganzen werden geteld. Hierna begon een stormachtige ontwikkeling, die in de winter van 1985/86 tot een winter-maximum van 100.000-110.000 Kolganzen voerde.

Nadat gesprekken tussen natuurbescherming en jagers in 1973 tot een vrijwillige ganzenjachtstop hadden gevoerd, werd in 1975 de jacht op wilde ganzen in geheel Noordrijn-Westfalen officieel gesloten. De van jaar tot jaar sterk toenemende Nederlandse ganzenjacht en zijn grensoverschrijdende uitwerkingen ontwikkelen zich de laatste tijd toenemend tot een reële bedreiging voor de ganzenbescherming in Noordrijn-Westfalen. Door de sterk gestegen ganzenaantallen aan de Duitse Nederrijn en de Nederlandse ganzenjachtpraktijken, vooral in het grensgebied, is de tolerantiedrempel van de Duitse boeren ten opzichte van de overwinterende wilde ganzen sterk gedaald. Er komen steeds meer klachten over ganzenschade en de roep naar heropening van de ganzenjacht wordt steeds luider.

In het sinds het begin der jaren tachtig door WWF-Deutschland (het Duitse Wereldnatuurfonds) gefinancierde onderzoek naar de winteroecologie van de aan de Duitse Nederrijn overwinterende wilde ganzen, neemt het onderzoek naar ganzenschade een belangrijke plaats in. Dit gedeelte van het onderzoek, dat in samenwerking met de Noordrijn-Westfaalse Landesanstalt für Ökologie, Landschaftsentwicklung und

De Levende Natuur 88 (5):211-212 (1987)

Forstplanung wordt uitgevoerd, toonde aan dat de ganzen hun voedsel hier voor meer dan 80% op grasland zoeken. Ondanks de grote aantallen grazende ganzen ontstaat hierbij geen schade aan de weidevegetatie. De mogelijke opbrengstderving bij de eerste snede wordt door meerproduktie bij de tweede en derde snede min of meer goed gemaakt. Een vergelijkbaar onderzoek op wintergraanvelden loopt op het ogenblik nog.

Ondanks deze resultaten worden meldingen van landbouwschade door ganzen genereus door de Noordrijn-Westfaalse regering vergoed. Ook het toenemende verlies van geschikte voedselgebieden door grootschalige ontgrondingen en de toename van akkerbouw en bouwactiviteiten bedreigen de Nederrijnse ganzen (Mooij, 1982). Gesprekken met enige ontgrondingsfirma's voeden de hoop dat er in de toekomst bij de herinrichting van ontgrondingen meer rekening zal worden gehouden met natuurbeschermingsbelangen. Het probleem van de landbouwintensivering is nu sterk in discussie, terwijl de eerste proeven met een vergoedingsstelsel, vergelijkbaar met de Nederlandse Relatie-nota, lopen. Een afdoende oplossing schijnt hier echter nog ver weg.

De toegenomen betekenis van de Duitse Nederrijn voor wilde ganzen heeft een grote invloed uitgeoefend op de planologische ontwikkeling. De winterse aanwezigheid van de ganzen voerde tot een grote belangstelling bij publiek en politici voor de toekomst van dit gebied. In 1983 werd het belangrijkste deel van het overwinteringsgebied, ongeveer 22.500 ha groot, als waterrijk gebied van internationale betekenis bij het secretariaat van de Wetlands-Convention (Ramsar, 1971) aangemeld. En hoewel de beschermingsmaatregelen tot nu toe sterk te wensen overlaten, werden delen van het gebied tot natuurreservaat verklaard. Daarnaast leverde het voorkomen van wilde ganzen belangrijke argumenten tegen twee voorgenomen wegenbouwprojecten en verhinderde het de vestiging van een ongeveer 350 ha groot industriegebied. Voor het definitieve behoud van de wilde ganzen in het gebied van de Duitse Nederrijn zijn enige belangrijke stappen in de juiste richting gedaan. Noordrijn-Westfaalse regeringsinstanties en natuurbeschermingsexperts proberen gemeenschappelijk de problemen op te lossen. Bij enige van die problemen, zoals de uitbreiding van het Duitse Ramsargebied naar de Nederlandse kant van de grens en de beperking of beëindiging van de Nederlandse ganzenjacht aldaar, ligt de oplossing echter buiten de Duitse grenzen. De gehele Noordrijn-Westfaalse natuurbescherming rekent hierbij op duidelijke Nederlandse ondersteuning.

Kolganzen.
White-fronted geese.

F. van Daalen

Literatuur

Bergh, L. M. J. van den, 1978. Saatgänse am Niederrhein. Charadrius 14: 1-6.

Ebbinge, B. S., L. M. J. van den Bergh, A. M. M. van Haperen, C. M. Lok, J. Philippona, J. Rooth & A. Timmerman Azn, 1987. Verspreiding en aantalsontwikkeling van in Nederland pleisterende ganzen. De Levende Natuur 88: 162-178.

Hartert, E., 1887. Ueber einige Vögel der Gegend von Wesel am Niederrhein. Journal für Ornithologie 28: 248-270.

Mooij, J. H., 1982. The 'Niederrhein' (Lower Rhine) area (North Rhine Westphalia, Federal Republic of Germany), a goose wintering area of increasing importance in the Dutch-German border region. Aquila 89: 285-297.

Mooij, J. H., 1984. Die Auswirkungen von Gänseäsung auf Grünland und Getreide, untersucht am unteren Niederrhein in Nordrhein-Westfalen - Erste Ergebnisse. Zeitschrift für Jagdwissenschaft 30: 35-58.

Roi, O. Le, 1906. Die Vogelfauna der Rheinprovinz. - Sonderdruck aus den Verhandlungen des naturhistorischen Vereins der preuss. Rheinlande und Westfalens 63.

Roi, O. Le & H. Freiherr Geyr von Schweppenburg, 1912. Beiträge zur Ornis der Rheinprovinz. - Sonder-Abdruck aus den Verhandlungen des naturhistorischen Vereins der preuss. Rheinlande und Westfalens 69

Summary

Wild geese in Nordrhein-Westfalen, BRD

Bean *(Anser fabalis)* and White-fronted geese *(A. albifrons)* are nowadays abundant winter visitors to the Lower Rhine area, BRD, and have greatly increased their numbers since 1960 (Bean geese: 1960: 2000, 1975: 10,000, 1980/81: 60,000-70,000; White-fronted geese: 1960: small numbers, 1979/80: 20,000-30,000, 1985/86: 100,000-110,000).

Since 1975 hunting of geese is forbidden, but is still allowed in the nearby Dutch Ooypolder. The latter prevents the establishment of a a definite conservation plan for the geese in the area although some progress has been made.

Drs. J. H. Mooij,
WWF-Naturschutzstelle WEST,
Diersfordter Strasse 9,
D-4230 Wesel 1,
BRD.